

Mindezek ismeretében az V. István 1272-ben kelt okleveléből idézett mondat („...cives et Hospites nostri de villa Olasi prope Potok...exhibuerunt nobis privilegium Emerici regis Hungarie... super libertate eorum confectum, petentes, ut idem ratum habere et innovando nostro dignemur privilegio confirmare...”) jogos magyar fordításának ezt tekintjük: „A Patak melletti Olaszi villa-beli cíviseink... az ő szabadságukról készültként felmutatták nekünk ...Imre, Magyarország királya kiváltságlevelét, kérve, hogy azt méltóztassunk hatályosnak tartani és megújítva privilegiumunkkal megerősíteni...”

LADÁNYI ERZSÉBET

Jegyzetek a „Londinum Perlustratum” egy dedikált példányához. A washingtoni Folger Shakespeare Libraryban kutatva nemrégén Adami János Londont-dicsőítő versének, a *Londinum Perlustratum*-nak egy kézzel dedikált példányára bukkantam. Ez azért különösen érdekes, mert noha eddig is ismertük Adami kézírását,¹ valamint 1670-es költeményének latin, és angolra fordított számos kiadását, olyan példányt eddig nem tartott számon a szakirodalom, amelyet a szerző valakinek dedikált volna. Márészről viszont biztosra vehető, hogy Adami, aki mint „Transylvanus” járta meg a II. Károly-korabeli Angliát és kezdetben Isaac Basire támogatását is élvezte, nem csak mint újlatin költő próbált érvényesülni, hanem némi pénz is szeretett volna keresni versével, s ezért példányait nyilván elküldte olyan személyiségeknek, akiknek anyagi támogatására, mecenatúrájára számított.

Ilyen volt Francis North, akinek Adami a jelenleg Washingtonban található példányt² ajánlotta. A cambridgei végzettségű és később a Middle Templeben jogot tanuló North 1637-ben született és 1685-ben halt meg és ötvennyolc év leforgása alatt szép karriert futott be, mind jogi, mind politikai vonatkozásban. 1668-tól a királyi tanács tagja, majd államügyész, aki élete végefelé, 1682-től egészen a főcancellári (Lord Chancellor) tisztségig viszi. Bár Adami János nem írt dátumot a *Londinum Perlustratum* e példányához, körülbelül mégis megállapítható, mikor ajándékozta a könyvet Francis Northnak. Tudjuk ugyanis, hogy North csak 1671. május 20-án kapta meg legfőbb államügyész-helyettesi (Solicitor General) kinevezését. Ez a poszt nem érhethe váratlanul, hiszen már korábban lovaggá avatták és kora legbefolyásosabb ügyvédjei közt emlegették. North arról is ismert volt, hogy „művészekkel barátkozott és azokat támogatta, különösen Sir Peter Lely”,³ II. Károlyt udvari festőjét; innen Adami ajánlásának tényekkel indokolható, s nem csupán hízelgő kitétele: „Eruditissimo, Humanissimoque Legum Literarumque Patrono”, ami az ajánlásban olvasható.

Mivel a *Londinum Perlustratum* kiadási éve 1670 volt és Adami ajánlása nem születhetett 1671 májusa előtt, nyilvánvaló, hogy a költői vénával megáldott erdélyi peregrinus nem gondolt rögtön arra, hogy versét elküldje Francis Northnak. Elképzelhető az is, hogy könyvecskéjét Adami egy levél kíséretében küldte Northnak – természetesen pénzkérő levélről van szó, illetve talán arról, hogy valamilyen módon elkerülhesse adósságai miatt való bebörtönzését, amire

¹ Pl. a William Sancroftnak írt latin nyelvű leveléből, lásd: Bodleian Library, Oxford, MS Tanner 33, fol. 46.

² jelzete: Folger Library, A 504. A címlap fotómásolatának megküldéséért itt mondok köszönetet a könyvtárnak.

³ *Dictionary of National Biography*, Vol. XIV., 603.

Viro maiorum ceris
Suisq; meritis maioribus
honorabili
Eruditissimo, Humanissimoq;
Legum, Literarumq;
Patrono
Dom: FRANCISCO NORTH
equiti Aurato,
et ad Serenissimi Caroli
Tercii Majestatis Solli-
citorum Generalium

Johannes Adamus Transylvanus
hoc honoris ergo.

LONDINUM

Heroico Carmine Perlustratum

Per JOHANNEM ADAMUM Transylvanum

Dedicatumq;

Litterarum, Peregrinorum, virtutumq; Patronis.

T H E

Renovvned City of LONDON

SURVEYED, and ILLUSTRATED

In a Latine Poem

By *J. Adamus a Transylvanian.*

And translated into English

By *W. F. of Grays-Inn J. C.*

DEDICATED

To the Patrons of Strangers, Learning, and ingenuity.

L O N D O N,

Printed by J. R. for the Author. 167.

Sancroftnak írt levelében, mint lehetőségre céloz.⁴ Hogy ez a gazdag és művelt mecénás hogyan reagált az ismeretlen erdélyi kérésére, nem tudjuk, ám valószínűnek látszik, hogy Adami János valamikor 1672 folyamán elhagyta Angliát, azzal a szándékkal, hogy visszatér Erdélybe.⁵ Talán még az adósságait is ki tudta fizetni, s így büntudat nélkül szállhatott hajóra Dovernél...

GÖMÖRI GYÖRGY
(Cambridge)

Névtelen 'jajj-szó' (Kismarjai Veszelin Pál prédikációja egy 17. század végi kolligátumban). Mikor Szabó Károly és Hellebrant Árpád összeállították a régi magyar irodalom addig ismert legbővebb katalógusát, a hamvaiból feléledt kutatások következtében már néhány év elteltével szükségesnek tűnt kiadásra bocsátani egy pótkötetet. Azóta is kerülnek elő újabb és újabb kötetek, amelyek nem szerepeltek eredetileg az RMK állományában. Volt olyan kötet, amely egyszerűen elkerülte a szerkesztők figyelmét, és közben már reprint kiadásban is napvilágot látott, ilyen pl. Szőlősi Mihály *Magyarok füstölgő csepűje* című műve, amelyet Incze Gábor adott ki a két világháború között indított sorozatában. Gyakoribb az, hogy egy olyan kötetet emel be a köztudatba a kutató, amely már eleve a könyvkiadások egy speciális fajtáját képviseli. Jelenleg az utóbbi esetre mutatunk egy példát.

Az általam vizsgált munka egy 17. század végén készült kolligátum-kötet része, a TtREK Könyvtárának állományából (RMK I. 1349). A külső borítón Érsekújvári Kara Orbán neve szerepel, *Győző hitnek lakozása* című munkájával, de ez – mint látni fogjuk – elég megtévesztő. A kötetnek nincs külön bevezetője, az egyedüli nyomtatási helyre utaló jelet sem találtam. Akár az is feltételezhető, hogy a kötetet csupán összeállították, de külön nem nyomtatták. Erre több tény is utal. Egyrészt formai jellegűek: az itt található művek különböző mintázatú papírra készültek, a számozás munkánként újra kezdődik, ívjelzés nélkül. A kötet nyomtatott és kéziratos műveket egyaránt tartalmaz, logikai válogatás nyomát nem mutatja. Másrészt tematikai jellegűek a bizonyítékok. A kötet műfajilag sem egységes: a prédikációtól a loci communeseken át az epicediumokig tartalmaz írásokat. Tartalmilag sem mondhatunk róla mást: nem találtunk bármiféle szerkesztési elvet, amely miatt éppen így kellett a kötetnek előállni: csak a prédikációk esetében van halotti, catechetikai, ünnepi és feddő jellegű beszéd. Az időbeli eltérés (1683 és 1696 között elkészült művekről van szó) szintén jól jelzi azt, hogy egy elég vegyes válogatással állunk szemben. Az összeállítás célja és ideje nehezen körülhatárolható. Sokműfajúsága miatt talán lelkipásztori segédkönyvként szolgálhatott, a tetszőlegesen elhelyezett üres lapok éppen a még hiányzó adatok, prédikációs vázlatok kidolgozására is szolgálhattak.

A kötet műfaji besorolás szerint a következő művekből áll.

A) Prédikáció

Catechézis prédikáció: Érsekújvári K. Orbán 2^m (coll. 1, 2) – RMK I. 1349, 1350.

Halotti prédikációk: Felvinczi Sándor, Szenczi A. Pál (coll. 3, 4) – RMK I. 1315, 1316.

⁴ GÖMÖRI György: *Angol–magyar kapcsolatok...* Bp. 1989. Akadémiai Kiadó, 112. /Irodalomtörténeti Füzetek 118./

⁵ Az *Új Magyar Irodalmi Lexikon*, I. kötet, 11 lapjának szócikke teljesen indokolatlanul „Ádám János”-nak nevezi Adamit, akiről az *Angol–magyar kapcsolatokban* írott tanulmányom óta kiderült, hogy neve a heidelbergi matrikulában is szerepel 1669 januárjából „Adami Johannes Vingardino Transylvanus” néven. Ez a bejegyzés, úgy gondolom, eldönti korábbi, Kovács Sándor Ivánnal folytatott vitámat.